

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

KURULUŞU: AĞUSTOS 1949

A AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MESUL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

SAYI: 27

EKİM 1951

YIL: 3 - CİLT: 2

Konuşan Seccade

Yazan: Feyzi HALICI

Önümde bir Lâdik seccadesi serili. Düşün-
celerim, üç buudun kapılarına dayanmış, göz-
lerimde gün doğuyor sanırsınız. Öyle ışıltılı,
öyle parlak.. Renklerin notası, beş paralel çir-
giye ifadelenebilir nedense? Allahım ne ba-
hardır bu, nakışların kıvrılışında, çağlıyanla-
rın sesini duyduğum aşıkâr.. Yıkanmak, bu
renk denizinde doyuya yıkanmak istiyorum.
Şhvetli bir yaz gününün çirliçiplak, masmavi
ufkunu düğüm düğüm bu seccadenin sinesine
çeken el, ne eildir? Hâre hâre kök boyam ko-
nuşuyor, dinliyorum. Saadet ayaklarımın ucun-
da. San'at, parmaklarımın sansüründen vize-
siz geçiyor. Bu ne yündür, bu ne saçaktır. İçe-
rimde aşk salıkım saçaktır. Orta Anadolunun
nasibini, sabrını, titizliğini bir Lâdik seccade-
sinde bulabilirsiniz. Ya şu, seccademın kenarını
süsleyen tomur tomur çiçeklere ne sıfat bul-
malı? Yeşil murad rengidir. Saadeti hangi A-
nadolu kızı taahhütlü bir mektup gibi bu sec-
cadenin köşesine iştirivermiş? Gönül kapısı-
nı postacı kaç defa çalsa gerektir? Gün ne gün-
dür, takvim hangi vakti gösteriyor? Seccade-
min dilinde bir aşk türküsü var. Fütihat de-
virlerimizin sihri var bu seccadede, insanı öy-
lesine bendediyor.. Yaşı belki ikiyüze yaklaşı-
yor. Fakat ruhu öylesine genç ki, yürümeye
başlayan bir yavrunun heyecanı var yüzünde.
Saçları dalga, dalga, bu tatlı rüzgâr da neden?
Hafızamı zaman okşuyor. Böyle bir seccadede
insan ancak bağdaş kurup oturduğu zaman ra-
hat edebilir. Ne o, seccadem sallanmağa baş-

ladı. İyi amma binanın tavanını, çatısını kır-
çekip aldı ortadan. Bir ip, gökyüzüne doğru
çekiyor beni. İçerimde Estergon. Gazilerinin
heyecanı var. Şahlanmış bir at üzerindeyim san-
ki. Ağır ağır ilerliyorum. Dünyada yaşadığım
yalan artık. Hangi masala mevzu oldum kim-
bilir? Üzerime bakıyorum, Keloğlan ben mi-
yim yoksa? Hayır değil! Ya padişahın en kü-
çük oğlu?

Ne gezer. Binbirinci geceyi yaşıyorum an-
laşılan..

Dile benden ne dilerse, diyen arap sihir-
baz emirlerime âmade. Seccadem istediğim yer-
lerde duruyor. İşte Hazreti Mevlânânın, tür-
besi.. Bu Alaeddin tepesi.. Takkelinin doruğu-
na kadar uzanıyorum. Konyam uzaktan gök-
yüzünü andırıyor. Işık ışıltılı ilâhi bir ampül gi-
bi ışıltıyor. Seccadem hızlanıyor hızlanıyor,
gözlerimde mekân kayboluyor, o kadar sür'at-
leniyor ki zamanı arkamızda bırakıyoruz, gec-
miş bütün gecelere, gündüzlere yetişiyoruz. Ta-
rihin mebbeine, yaklaştığımızın resmidir. Bir-
den bir sadme. Seccademın üzerine kapaklanı-
yorum. Gözlerimin önünde şâhane bir tablo..
Oo bu çalgın güzel de kim? Kim bu Venüse
benziyen rakkase? Ah bildim Kleopatraya bu! İki,
üç cengâver bir seccadeye sarmak istiyorlar
kendisini..

Ey Antuvan! Birkaç gün sonra huzuru-
na gelecek Kleopatrayı bir Lâdik seccadesinin
ufkundan seyredebileseydin duyacağın his da-
ha ilâhi olurdu.. Neyliyeyim ki zamanım yok,

Türk Halkbilgisi Derneği adresi:
ÇemberiPaş, Atikalipaşa med-
resesi, No. 48 de ihusuzi, darbe
İstanbul - Posta kutusu: 830

Anadolu Halka Oyunları

— III —

Yazan: Mahmut E. GAZİMİHAL.

Bir misali de ev eşyası folklorundan alıyorum:

Sandalya kelimesinin aslı türkçe değildir. Latince'nin taht mânasına «Sedile» mi önce araplara ve muarreb şekliyle Asyaya geçmişti? Yoksa, belki taht yapımında kullanılan koyu metli Hindistan ağacının sanskritçe adı olan *Sandan* kelimesinden mi *Sandali* peydah olup oradan araplara geçti? Çinliler *sandan* kelimesini çin'in telaffuzuyla aldılar; Kâşgarî Mahmut'un sözlüğünde çinden imlâsile buluyoruz.)

Henüz münakaşalı olan bu cihetleri dileler çözedursunlar; folklorun tarih metodu için önemli görünen kayıtlar başkadır: eski sözlüklerden yalnız İbni Mühenna lûgatının moğolca bölümünde Moğol otağ eşyasından olarak *Sandali* vardır. (XIII. asır sonu.) Arap seyyahı İbni Batuta da kırımlılarca sandalya kullanıldığını görüyor (XIV. asır).

Arkalıklı sandalyanın böylece oralarından zamanla bizlere geçtiğini tahmine imkân bulmuş oluyoruz. Arkalıksız hasır *iskemle*'nin de frenklerden bize geçtiği bilindiğine göre (fr. *Escabelle*); Türk ülkelerinde neden dolayı bazan hâlâ bile *Köten, Küfmen, Ortaç, Orun, O-*

geriye dönmek mecburiyeti var.

★

Önümde bir Lâdik seccadesi serili. Gülyüzü perçem perçem. Hiç bir şey olmamış gibi gülümsüyor. Sükûtun ifadeleniremeyeceği bir haletü ruhiye içindeyim. Omuzbaşımda bir ses yükseidi.

— Beyim, bir Lâdik seccadem var, bakarmısınız! Dokuyalı iki ay oldu.

★

Yerde sürünen bugünkü halıdığımızı ihya etmek zor bir iş olmasa gerek!

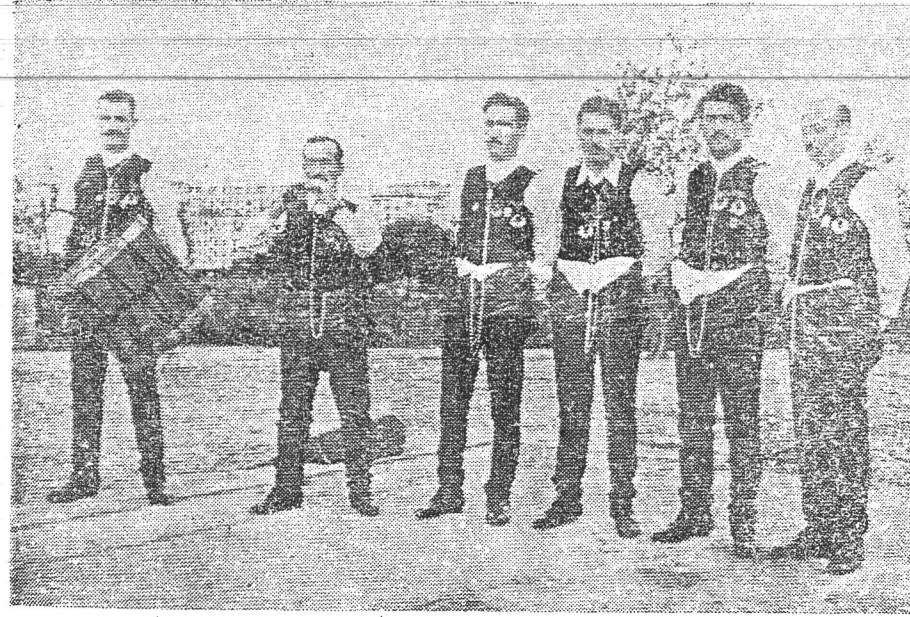
3/Kasım/1959 Konya

tureak, Oturgaç, Sece, Seki, Sekitmen, Sekmen, Sökü, Takeak, Urunduk adlı türlü biçimde iskemlelerin kullanılageldiği kurdüğünden anlaşılar. Bunlardan yalnız *Orun* sözüñü Kâşgarlıda bulabiliyoruz. Ve nihayet, şenlikleri seyrederken bile saadlarca bağdaş Furup veya diz çöktüp rahat rahat oturuktan hoşlanan köylünün iskemleyi hiç aramaz oluşunu —konusuza dönmek sadedinde— bir kere daha hatırlıyorum... İşte oyun terimlerinin incelenmesinde de aynı suretle kelimelerin sadece şümlü ve tarihlerinin araştırılması yetinilmelidir diye düşünüyorum.

★

Meselâ, Doğu Anadolu sıra oyunlarında yarım halkanın son başında yer alan delikanlıya bazan *Puççık* denilmektedir. bu kelime lik ağzıda İstanbulluyu yadırgatabilir. Fakat lehcelere bakınca derhal anlarız ki Karstan, Ege'ye, ve Samsun'dan Antakya'ya kadar dört bucahta kelimenin *Çoçuk, Poçuk, Poçik, Pöçük, Pöçük, Püçük, Bocoçuk, Boçuk, Pocuğ* gibi çeşitlerinden biri yaşamaktadır. Bazan kelimenin sonundaki ses hiç yoktur: *Buca, Pucu, Pöç, Puç* (Kayseri, Kilis, Antep, Maraş, Adana, İçel, Tokat, Samsun, Ankara, Konya...). Bazar başı da değişiktir: *Höç*, (Diyarbakır, Malatya...) veya *Uca* Samsun, Konya...). Kâşgarlıda *Uça* en eski yazılı kayıttır. Cümlesinin her yerdeki esas mânası «kuyruk, kuyruk sokumu, ve mecazen: uc, arka, son baş» gibi bitimlerdir: halka oyununda da son oyuncu *puççık*'tir.

Başka bir misâl: yer yer *Halay*, veya *Haley*, yahut *Hally* telaffuz olunan oyun adını «Alay» kelimesi ile izaha kalkışmak galiba yanlış olmaktadır. Andırışlı bütün emsâl karşılaştırıldıktan sonra kelimenin aslını araştırmak görünüşe göre daha doğru neticeler verdirebilecektir: meselâ Azerilerde sıra oyununa *Fahli*, ve sıranın başına *Yalıbaş* denilmektedir. Düzyalı, Kars bölgesinin başlıca halka oyunu olup, *Düz Halay* oyununu hatırlatıyor. Sivasın bazı köylerinde «tepalt daire şeklinde dönen *İşçik* oyunu»

Anadolu halka oyunlarından: Erzurum Bar'ına hazırlık. (T. T. T. nin İstanbulda 21, 22, 23 Eylülde tertipledeği Millî Oyun'ar Festivali resimlerinden - Foto Hikmet)

tesbit edilmistir. Elbistan ilcesinde toplu yapılan bir kaşık oyununun adı *Haleyim*'dir. Gaziantep çevresinin *Leylim* oyunu da bu arada akla geliyor. Halay oyununa Antep'te *Haley* sekilmek, fakat başka yerlerde «Halay çekmek» deniliyor; bu son tâbir, halay kelimesinin yapılarında eskiden acaba derviş işi bir nevi «Hükeşanlık» hatırası mı yaşamıştı? düşüncesini akla getirir: *Yâ Ali* gibi bir nida başlangıçta bahis mevzuu olmuş olabilir (1) ...

Hatay bölgesine gelince: oralarda *Haley* adı bilinmekle beraber, bilhassa Antakya'da halka oyununa sadece *Depki* (2), ve onu oynamaya «*Depki tepmek*» denir.

Halka oyununun bütün yurddaki esas çalgısı «davul - zurna» olduğu halde, Orta Anadolu'da halaycılarının türkü çağırarak halay çektikleri de vâkidir, ve pek sevilir. (Bilhassa kadın meclislerinde).

Kadın - erkek «karma halka» halinde halay çekilmesi nisbeten nâdir görülebilmekte beraber, böylesine eskiden *Alaca halay* denilmiş olduğunu işittim: «Harim toplantılarına

has» kaldığı için bunun yabancılarca nâdiren görülebildiği kanaatındayım.

Oyunculardaki bölgesel giyimlerin arzettiği farklara gelince: kanaatimce bunlar, XIV. asır etrafında her semt beyliğinin kendi askeri için benimsediği giyimlerden hatıradır: Karamanoğulları Beyliği, Eşrefoğulları Beyliği, Hamitoğulları Beyliği, Germiyan Beyliği, Menteşe Beyliği, Candaroğulları Beyliği, Aydınoğulları Beyliği, Osmanoğulları Beyliği, v.s.; meselâ, baş giyiminde yer yer *Kara Börk, Kızıl Börk, Ak Börk...* «Düsturnamei Enveri» de ilk Trakya'ya geçen yiğitlerin başında «kızıl börk üstüne tülband» bulunduğu yazılıdır. *Ahilik, Zeybeklik, Dadaşık* teşkilatları da hususi giyimleriyle tanınırdı... Giyimim iklim ve mesleklerle olan ilgisi ayrıca yerleşik kaldı: apa (=efe) ve kızan deniz adamı iken açık kollu çepken ve toz dizlikle «aldırı çiplak» (=levendâne) dolaşmayı tercih ettiler; başlarında, Gazi Umur Beyin de taşımış olduğu «kızıl börk» vardı.. Buna karşılık *dadaş*, uzun, kapalı ve dar zıpka takımı ile, kışık iklimin yiğiti kaldı. *Ala*

Örf ve Âdetler:

Sarıkamışın Bozkuş Köyü Adetleri [1]

Yazan: Cemil EKİNCİ

Rakım bakımından iki bin metreyi geçen bu köyde iskân olunduğu sıralarda kartal gibi yırtıcı boz - kuşların fazla bulunması dolayısıyla «BOZKUŞ» köyü adı verildiği rivayet edilir. Bununla beraber köyün yüksek kısımlarında bol miktarda kireç taşının bulunuşu ile bu taşın rengine affen Bozkuş adının verilmiş olduğunu söyleyenler dahi vardır.

Köyün konumu: Köyün kuzey kısmı Göle ile Kızılgedik sırtlarıyla ayrılır. Bu sırtlar 2400 metre yüksekliğindedir. Güneyde Hasbey dere-si, Hasbey köyü ile huduttur. Doğusunda Mir-hil köyü sırtları, batısında yine Kızılgedik sırt-ları ile çevrilmiştir.

Köy halkının, eski Kürt aşiretlerinden olup, bilinmeyen tarihlerde zamanla bu köye yerleş-tikleri anlaşılmaktadır. Anadilleri kürçe olup

ipek kuşaklı, üstü kolan kemerli silahlıklar yer yer heybetini artırarak yürüyüşte ağırlıktan kol atarak salınmayı gerektiriyordu. Giyim çeşit-leri her bölge oyununun kendi dekor rengini asırlar boyunca yaşattı; yine de aynen yaşatıl-madılar...

Görülüyor ki, oyunların bütün teferruatile incelenmesi muazzam bir mesele. asıllara uy-gun olarak yaşatılması daha büyük bir dava. hele duygu ve anlayışla seyrolunabilmeleri başlı başına bir âlemdir; ne yazık ki: her biri bir arslanlı, bir şehbazlığı, bir asalet nükte-sini canlandıran çeşitlerinin büyük bir kısmı asırların yobaz anlarına çarpılarak çoktan kay-bolup gitmişlerdir!.. Yerli bilgin gençler, me-selâ uzun havaların derlenmesinde karşılaşılan güçlükler kabilinden zorluklara uğramadan o-yunları derleyip restore edebilirler. —Uydu-rma figürlerle oyunu modernleştirmeye kalkış-mak hastalığı bir ara hazin tahribat yaptık-tan sonra çok şükür müzminleşmeden yok ol-du.

Millî oyunlar tarihi birer tablo, birer hey-kel gibi yaşatılmalıdırlar. BİTTİ

(1) Ali adını Xâli telâffuz edenler Doğuda vardır.

(2) Tepmek fiilinden «Depki», bazı yerlerde mahmuz demektir. Acaba mahmuz şıkırtılı o-yun mu başlangıçta bahis mevzuu idi?

aile içinde türkçeyi pek az konuşurlar.

Yaşayış tarzları. genel olarak basit ve ip-tidâldir, 8 - 10 metre kumaştan yapılmış 4 - 5 entariyi - üstüste olarak - giyerler. Bunu icap et-tiren sebep, kadınların muhiyin soğuşuna karşı mukavemet ve vücutlarını dolgun göstermek arzusudur.

Millî geleneklerinden müsait havalarda haftanın Cuma ve ara sıra Pazar günlerinde at yarışları, cirit oyunları ile güreş yaparlar. Bilhassa güreşte başarı gösterenlere köylü ta-rafından hediyeler verilir.

Evlениş tarzları: Türk geleneklerine uy-gundur. Kız ve erkeğin birbirlerini sevmeleri ve tanınmaları şart değildir. Bu husus ana ve babalarının takdir ve arzularına bırakılmıştır. Mallî durumlarına göre erkek tarafından 500 - 5000 lira arasında kız tarafına «evlenme baş-lığı» adıyla nakit para, nişan gününde ödenir. Buna mukabil kız tarafı da paranın yarısından aşağı düşmemek üzere bir miktar - kızına - çe-hiz olarak esya verir. Bu eşyalar arasında ki-lim, keçe, yastık, halı yastık, halı, dikiş ve ör-gü âlatı, eyer takımı, boyunduruk aksamı, al-tın ve beşbirarada, at, keçi, öküz ve inek, mut-bak takımı, kahve ve çay takımları... verilir.

Düğün: Bir müddet sonra erkek tarafının mallî durumuna göre 10 - 100 atlı iştirakiyle ve bir (yenge kadın) himayesinde yeni kuru-lacak eve gelin götürülür. Düğün, davul, zurna gibi çalgılarla iki - üç gün kadar devam eder. Hava sıcak ise dışarıda, değilse büyük davar komlarında köyün bütün kadın ve kızlarıyla erkekleri bir arada bar ve halay oyunları o-yunur.

Güvey usulü: Bundan sonra köy delikan-lıları yardımlıyla güveyi yeni gelen gelinin ya-nına (gerdek tâbir edilen adla) içeri verilir. Delikanlılar bundan sonra güveyin babasına (Gözün aydın olsun) dedikten sonra bir keçi veya koyunu hediye olarak onu müştereken kebab yapıp yemek için içlerinden birinin e-vine giderler.

(1) Bu yazıyı Sarıkamış İlköğretim II. Böl-ge müfettişi B. Burhanettin Canat'ın hazırla-makta olduğu (Sarıkamış Civarı Örf ve Âdet-leri) mevzulu eserinden M. Gökalp vasıtasıyla elde ettik.

Derneğin Kuruluşu

Yazan: M. Halit BAYRI

1927 senesindeydi. Ankara kız ve erkek li-gelerinde felsefe ve edebiyat öğretmeni olan arkadaşım Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, yaz ta-tilini geçirmek üzere İstanbul'a gelmişti. Zi-yaeddin Fahri ile 1921 senesinde İstanbul Dar-ülfünununda tanışmış ve sevişmiştik. İkimiz de Doğu Anadolu'lu olduğumuz için aramızda biraz da hemşehrilik rabitası vardı. O, Erzu-rumda doğup büyümüştü. Benim babam da Diyarbakırın eski âlelerinden birinin oğlu idi. Vakıta ben, İstanbul'da dünyaya gelmiştim. Ancak Anadolu'lu bir babanın çocuğu olmak bana gurur ve kuvvet veriyordu. İstanbul Dar-ülfünunundaki talebeliğimizi Ziyaeddin Fahri ile başbaşa, elele ve kalb kalbe geçirdik. Birbiri-mize güveniyor ve dayanıyorduk. Dileğimiz, talebeliğimizde olduğu gibi, ömrümüzün sonu-na kadar beraber yaşamak ve çalışmaktı. Fa-kat hayat şartları buna müsaade etmedi. Dar-ülfünundan sonra aynı yolda, aynı hedefe doğru yürüyemedik. Bununla beraber fırsat elverdik-çe buluştuk, konuşuk, dertleştik. Hususile «Anadolu Mecmuası» nı çıkarırken o, gerçek-ten değerli yardımlarını benden esirgemedi. Görünüşde Anadolu mecmuasının başında ben vardım. Antalya ceza hakimi iken 1950 senesi ocak ayının ilk günü vefat eden Haydar Ne-cib de mecmuanın sorumlu müdürü idi. Fakat hakikatte mecmua bizim değil, kuvvetli bir fi-kir ve ideal etrafında birleşmiş olan aydın bir gençlik zümresinin malı idi. Profesör Mükri-min Halil, Profesör Hülmî Ziya, eski Millî E-ğitim Bakanı Reşat Şemsettin, Maliye Bakanı İken ölen Halid Nazmi, bu zümrenin belli başlı simalarındandı. Bunlar arasında Ziyaeddin Fah-ri, mecmuanın sermayesi hazırlanırken küçük gelirlerinin büyük bir kısmını ortaya koyarak hem maddî fedakârlıkta bulunmuş, her nü-s-haya yazı yazmak suretile hem de mecmuayı manen desteklemişti. Bu keyfiyet de ayrıca Zi-yaeddin Fahriyi bana ve beni ona âdeta per-çinlemişti.

1927 senesinde yaz tatilini geçirmek üzere Ankaradan İstanbul'a gelirken Ziyaeddin Fahri, Anadolu folklorunun tesbiti için bir dernek

kurmanın faydalı olacağını düşünmüştü. Bu düşüncesini o, İstanbul'da herkesten önce ba-na açtı. Anadolu folkloru bir ummandı, tesbiti için sonsuz bir emeğe ve başkaca bol paraya ihtiyaç vardı. Arkadaşım çok iyi düşünmüştü. Anadolu folklorunun tesbiti lâzım ve hattâ za-ruri idi. Fakat ben tereddüt ettim: Memleke-timizde folklor mefhumunu kavrayan kaç kişi-ye rastlanabilir? folklor mefhumunu kavra-yanlar ve Anadolu folklorunun tesbiti lâzu-muna inanmayan çok olsa bile, müsbet bir mü-kâfat vadetmiyen ilmi bir çalışmaya katılan kaç kişi çıkabilir, hususile bu uğurda harca-nacak para hangi kaynaktan tedarik olunabi-lerdi? Ziyaeddin Fahri ile birlikte bu noktalar üzerinde durduk ve sonra İstanbul konservatu-arı müdürü Yusuf Ziya Demirci ile konuşmağa karar verdik. Çünkü Yusuf Ziya Demirci, biz-den önce bu yola girmiş, Anadolu halk türk-lerinin tesbiti için teşebbüse geçmiş, galiba bir kaç arkadaşla birlikte bir derleme seyahati bile yapmıştı.

Yusuf Ziya Demirci ile birlikte o zaman Şehzadebaşında harab bir konağa sığınmış olan İstanbul konservatuvarının müdürlük odasında, bir defa da kendisinin Pangaltıdaki küçük ve mütevazı apartmanında görüştük. Bu görüşme ler neticesinde hepimiz kabul ve tasdik ettik ki, çalışmak için arkadaş ve para bulmak o ka-dar kolay olmayacaktır. Ancak Ziyaeddin Fah-ri, çok cesur ve hararetili idi, ince hesaplarla oyalanmağa, bu veya şu mülâhaza ile vakit ge-çirmeğe taraftar olmuyordu. Ona göre mühim olan iş, ilk adımı atmaktı, dernek kurulduk-tan sonra bütün güçlükler yenilebilir, arkadaş-da, para da bulunabilirdi; elimizden geleni ya-parak, elimizden gelmeyecek şeyleri yapma-mızı istemek kimsenin hakkı değildi. Ziyaeddin Fahri bu fikirde o kadar inad ve ısrar etti ki, nihayet hatırını kıramadım, Anadolu folkloru-nu tesbit etmek üzere kurulacak dernek için bir tüzük taslağı hazırlamağa razı oldum.

Birkaç gün içinde meydana getirdiğim tüz-ük taslağını Ziyaeddin Fahri ile birlikte göz-den geçirdik. Her noktası üzerinde müttefik

ARAŞTIRMALARI

mektedir.

Aynı sergi, gördüğü alâka üzerine Şarkiyatçılar Kongresi kapandıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Beyoğlu Olgunlaşma Kız Sanat Enstitüsü daimî sergi salonunda açılmış bulunmaktadır. Bu vesile ile yorulmak bilmeden bu kadar zengin etnografya malzemesini bir araya tophyan ve mesaisine yılmadan devam eden ressam Kenan Özbel'i hararetle tebrik ederiz.

T. T. T. NİN TERTİPLEDİĞİ MİLLÎ OYUNLAR FESTİVALİ

Türk Talebe Turizm Teşkilâtı tarafından geçen sene ilk defa tertiplenen Millî Oyunlar Festivali, bu sene de 21, 22, 23 Eylül günlerinde tekrarlanmıştır. Büyük bir gayret ve idealle ele alınan bu dâva, maalesef aynı günlerde Spor ve Sergi Sarayında spor temalarının yapılması ve havaların bozuk gitmesi yüzünden istenilen alâkayı görememiştir.

Halk Türküleri kısmında millî bir sazımız olmadığı halde cümbüş gibi alaturka sazların yer alması, orijinal türkülerimiz dururken yakıştırmalarının okunması ne kadar hazin ise, oyun ekiplerimizden Erzurum, Konya, Karadeniz, Siirt, Trakya, Bursa, Dicle ekiplerinin gösterdikleri muvaffakiyet te o kadar büyük olmuştur.

Genç arkadaşlarımıza Millî Danslarımızda

gösterilen hassasiyeti, bundan sonraki çalışmalarında millî halk musikisi ve musiki âletlerinde de göstermelerini tavsiye ederiz. Ayrıca kendilerine teşebbüslerinden dolayı teşekkür etmek bizim için yerine getirilmesi elzem bir borçtur.

FOLKLOR FESTİVALİ

Geçen ayın başlarında İstanbul'da toplanan 40. Parlâmentolararası Konferansı münasebetile 3 / Eylül / 1951 Pazartesi günü gecesi, Açıkhava Tiyatrosunda bir «Türk Folklor Festivali» tertiplenmiş, A. Adnan Saygun, Muhiddin Sadak ve M. Cemil Cem'ilin armonize ettiği halk türkülerile millî danslarımız oynanmıştır. Millî oyunlarımız Erzurum Eari, Karadeniz Oyunları, Siirt Oyunları, Bursa Kılıç - Kalkan oyunu, Sulukule Köçekçe Oyunları, Balıkesir Güvendi Zeybeği, Karayılanın Davul Oyunu, ve yine Balıkesirin Bengi Zeybeginden mürekkepli. Oyun kısmı, Kontiya şirketi tarafından hazırlanmıştır.

Festival bir dereceye kadar muvaffak olmuş sayılabilir.

PROF. EBERHARD MEMLEKETİMİZDE

1938 den 1948 e kadar Ankara Üniversitesinde Sinoloji profesörlüğü yapan ve halen Amerikada Kaliforniya Üniversitesinde Sosyoloji profesörü bulunan Eberhard, bir asistanile birlikte Türkiye'ye gelmiştir. Profesör, köy ve

Türk Halkbilgisi Derneği ve İst. Muallimler C. nin çayında Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Fuat Köprülü ile Türkoloji ve İslâmiyet âlimlerinden bazıları bir arada

Ayın Folklor Hâdiseleri

XXII. MÜŞTEŞRİKLER KONGRESİ

XXII. Müsteşrikler Kongresi 16 Eylül tarihinde açılarak 22 Eylül 1951 gününe kadar çalışmalarına devam etmiştir. Muhtelif seksiyonlar halinde faaliyette bulunan kongre, çok verimli olmuştur. Kongrenin açılışında dünyanın dört bir tarafından gelen şarkiyat âlimleri, üniversite profesörleri, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, aynı zamanda Türk Halkbilgisi Derneği fahri başkanı olan Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri ile Türk Tarih Kurumu başkanı Şemseddin Günaltay hazır bulunmuşlardır. Köprülü, kongrenin açılışında Fransızca bir nutuk vermiş, âlimlere hoş geldiniz demiştir.

TÜRK HALKBİLGİSİ DERNEĞİ VE İSTANBUL MUALLİMLER CEMİYETİNİN ÇAYI

Bu iki folklor ve pedagoji cemiyeti İstanbul'da açılan Müsteşrikler Kongresinin faaliyetinden istifade ederek Türkoloji ve İslâmiyet seksiyonuna iştirak eden âlimler şerefine 20 Eylül perşembe günü Çemberlitaş caddesinde 43 numaralı Atikalipaşa Medresesindeki lokallerinde bir çay vermişlerdir. Bu çay çok samimi olmuş, dünyanın en değerli âlimleri ile Dışişleri Bakanı Profesör Dr. Fuat Köprülü de

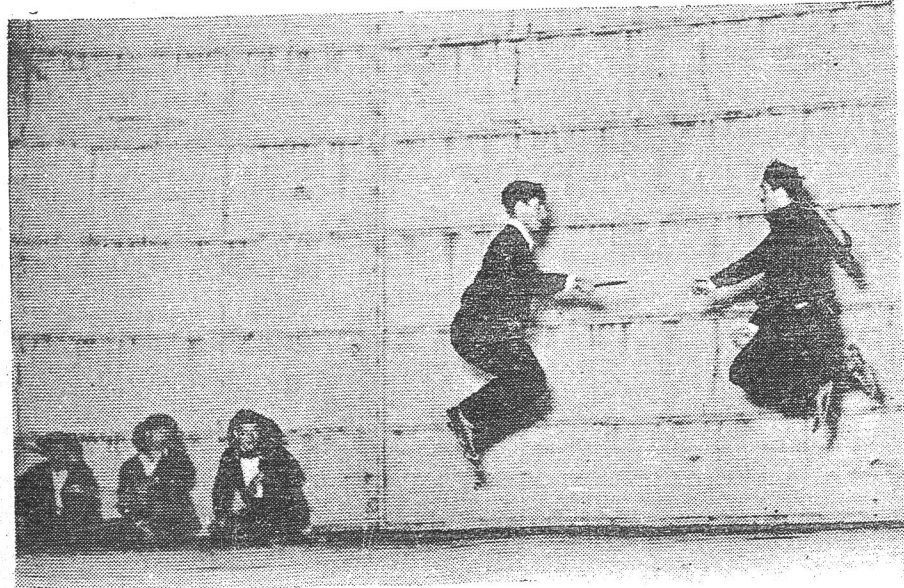
hazır bulunmuştur. Bu arada folklorla ötedenberi ilgili çalışmalar yapan Prof. F. Babinger, Franz Techsner, Millî Çin Folklor Derneği başkanı Lou Tsu Kuang ve Jean Deny dergimize büyük alâka göstermişlerdir.

Çay, karşılıklı samimi hasbîhallerle sona ermiştir.

KADIN GİYİMİ VE ELİŞLERİ SERGİSİ

Yine Şark ilimleri âlimleri kongresi münasebetile açılan yazma ve basma eserler yanında muazzam bir maddî folklor sergisi de açılmıştır. Bu sergi, kongre müddetince dolup taşmış, büyük bir alâka halesi ile sarılmıştır. Sergideki eserleri derliyan, hazırlayan ve desenleri çizen Ankara İsmet Paşa Kız Enstitüsü öğretmenlerinden ressam Kenan Özbel'dir.

Sergi 5 kısma ayrılmıştır. Birinci kısma kadın giyimi dahildir. Bunlar da: Dış giyim, iç giyim, yabancı kıyafet, mutlu günler giyimi diye bölümlere; ayrıca şalvarlar, peşli entariler, peşsiz entariler, etekli takımlar, üstlükler diye, biçimlerine göre de gruplara ayrılmaktadır. İkinci kısım işlemler, üçüncü kısım ör-güler, dördüncü kısım kumaşlar, beşinci kısım da çeşitli dokuma ve nakış işleri, teşkil et-

T. T. T. T. nin 21, 22, 23 Eylül 1951 günleri Açıkhava Tiyatrosunda tertipledeği Millî Oyunlar Festivaline iştirak eden Karadeniz ekibi (Bıçak oyunu) nu oynarken - Foto Hikmet

Avcılık ve Av Aletleri

— II —

Yazan: Necmettin GİRİTLİOĞLU

2. Yemek için avlanan kuşlar:

Burada takip ettiğimiz metod icabı enteresant avlama şekillerini ele alacağız. Zira bir çok kuşlar kuş tüfeği ile vurmak suretile avlanır ki pek üzerinde durmuyorum. Yalnız, çulluk ve yaban ördeğinin avlanması zikre değer:

Kışın etrafta kar bulunduğu zamanlarda çulluk ve yaban ördekleri daima sulak ve karın tutmadığı yerleri ararlar ve bilhassa gece — akşamdan yatışıya kadar — böyle yerlere inerler. Bu vaziyetten haberdar olan muhit avcuları mevki yerleri seçip kendilerine bir sipper bularak beklerler. Yaban ördeği ve çulluk gelip konar konmaz hemen ateş ederler ve usta avcılar, nişan almaya karanlık mâni olduğu halde muhakkak isabet ettirirler.

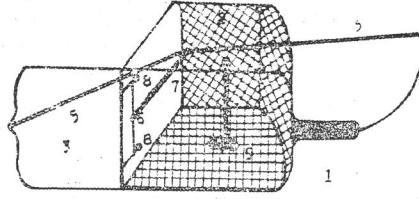
Bu bapta en çok temas etmek istediğim bildircim avidir. Rize - Sarp arasında hep ayrı formalite ile avlanan bildircimlerin avlama zahmeti — kanaatimce — pahalarına asla mukabil olamıyor. Fakat bu avcılığın zevk tarafı muhiti bir sel halinde kendine doğru sürüklemiştir.

Bizim bir bildircini avlayabilmemiz için

Küçük şehirlerimizde Türk ailesinin durumuna tesbit edecektir. Profesör bu konuda şu beyanatta bulunmuştur: «Aile müessesesinin sarsılması, Amerikada kendini şiddetle hissettirmektedir. Bunun önüne geçilmesine çalışılmaktadır. İlk akla gelen aile müessesesinin kuvvetli olduğu yerlerde tetkikler yapmak olmuştur. Türk köylerindeki aile müesseselerini tetkik edeceğiz. Onlar mı hayatlarından memnun, biz mi; bunu araştıracağız.» demıştır.

Türkçeyi güzel konuşan Oberhard; «Türkçeyi memleketinizde iken öğrendim. Aslen Postdamlıyım. Folklorla da alakam vardır. Türkiyede bulunduğum zamanlar 3,000 masal topladık. Bunları neşrederseniz bir büyük külliyyat meydana gelir. Şimdilik bu masallar hakkında 500 sayfa tutan bir tahlil ve mukayese eseri neşrediyoruz. Eser, Batı Almanya İlimler Akademisi tarafından bastırılmaktadır. Bu seyahatimizde de masal ve hikâye toplamaya devam edeceğiz.»

İhsan HINÇER

Şahin avlama usulü

şu safhalarda faaliyet icra etmemiz lazımdır.

- Atmaca kuşu avlamak (Gaço)
- Atmaca avlamak
- Bıldircim köpeği yetiştirmek
- Atmaca ile bıldircim avlamak.

a. Temmuz ayında memleketle atmaca kuşları sürü halinde gelmeye başlarlar. Bu kuşun en beğendiği ve yediği şey çekirge ve dana burnudur. Kuşun bu özelliğinden faydalanarak çeşitli avlama aletleri yapılmıştır.

Ele alacağımız atmaca kuşu kafesidir: Şekilde görüldüğü gibi (1) dikdörtgen şeklinde arka tarafında tutulacak yeri yapılmış bir tabiştir. (2) Kafes ağ ve parmaklıklı telle yapılmıştır. (3) Öndeki kapak tenekedir ve tahtanın ön kısmına menteşelenmiştir. (4) Şemsiye telinden yapılmış bir yaydır. (5) İnce kurnak şeklinde bir ipliktir. (6) Kafesi, kuşu avlamak için işleyecek hale getirirken yerleştirilen bir değnektir. (7) İpliğe bağlı bir değnektir. (8) Tahtaya çakılmış iki çividir. (9) Kafesin içine bağlanmış bir dana burnudur.

Aksamlarını öğrendiğimiz bu alet kuşu avlamak için şöyle kurulur. İlk durumu tenekeli kapı yayın ipi çekmesiyle kapalıdır. Biz kapıyı açıyoruz ve (7) No.lu değnek kapıya gelinceye kadar ipi çekiyoruz. O sırada (6) No.lu değneği de iki çivi arasına yerleştirip (7) No.lu değneğe destek yapıyoruz. — Fakat burada destek çok az tutulmalı, dikkatli olmalıyız. — Alet kurulmuştur; kuşların çok geldiği bir yere bırakılır. Kuş danaburnunu görün görünce hemen kafesin yanına iner, etrafında dolaşarak kapıyı bulur. Kapıdan içeri gireceği sırada muhakkak (6) No.lu değneğe oturup o da muhakkak

lakta hafif tutturulmuştur, düşer. (7) No.lu değnek destekten kurtulur, yay ipi çeker, kapı kapanır, kuş içeride kalır.

Kuşu aviadık, fakat işimiz bitmemiştir. Kuş hamdır — insandan korkar. — Bunu alıştırmak lazımdır. Ayaklarına iplik bağlanır ve 70 cm bir değneğe tespit edilir. Kuş ilk olarak değneğe oturmaya alışacaktır. Sonradan değneğin üstünde uçuş oynatılır. Bu kuş vasıtasıyla atmaca avlanacaktır, fakat şayet kuş atmacayı görürse değnekte asılır, ölü gibi durur oynamaz. Ondan ötürü kuşun gözlerine, yalnız yeri göreceğ şekilde ince meşin parçaları zift yardımıyla yapıştırılır.

b. Atmaca avlamak: Atmacayı avlamak için atmaca ağı lazımdır. Dik kenarları ikişer m. olan bir dik üçgen şeklinde ağ işlenir. İki dik kenarına sırlıklar geçirilir. Atmacanın çok geçtiği bir tepede avcının saklanacağı yer yapıldıktan sonra önüne bu ağ kurulur. Ağın dik kenarından biri yere tespit edilmiştir, diğeri de avcının saklanacağı sipirin tam yanına hafif tutturulmuştur. (Ağa bir şey çarparsa düşer).

Atmaca tutmaya hazırız. Avcı elinde atmaca kuşu siperededir, havada atmaca gözetiliyor. Önde bir atmacanın dolandığını görürse hemen ağın önünde kuşu oynatmaya başlar. Atmacanın gözleri çok keskindir; hemen götür ve yumulup kuşu yakalamak için gelmeğe

başlar. Tabii kuşun önünde ağ vardır; hızla geldiği gibi ağa çarpar, avcı da hemen kuşu çeker. Ağ siperle hafif tutturulmuş olduğundan sırtık düşer ve atmacanın üstüne ağ kapanarak atmaca tutulmuş olur. Bu ham atmacayı da ilk alıştırmak lazımdır.

c. Bıldircim köpeğini de çeşitli usullerle alıştırmış olmalı ki, avcı ava çıkınca bıldircimlerin sakıt oldukları yeri koku alıp sahibinden emir alınca bıldircimi kaldırsın.

d. Atmaca hazır olduktan sonra avcı köpeği de alır ve mısır, pirinç tarlalarında, çalılıklarda dolasmaya başlar. Köpek, kuşu kaldırırsa bıldircim, avcı atmacayı bıldircimin peşinden salar ve atmaca da yetişip pençesiyle yakalılarak yere indirir. Avcı gider, pençesinden alır.

Kara tavuk avı: Birinci kısmın (aviama usulü I) de hazırlanan değnekler üzerine bükülmüş kallar dizili tuzak alınır ve tohumlu sarmaşıkların bulunduğu yerlere tespit edilir. Karatavuklar kışın sarmaşık tohumunu yemek için gelip bu değneklere otururlar. Fakat hareket ederken kılın düğümlerine ayakları takılır ve asılır, kalırlar.

Bu suretle kuş avını bitirmiş oluyoruz. Gelecek yazımızdan itibaren hayvan avına başlıyacağız.

Ay Türküleri

Yazan: Tarık ORHAN

Ay doğar gün batmadan,
Kurtlar kuşlar yatmadan,
Yarım rahat edemez
Derdime dert katmadan.

Ay doğar suya akar,
Su gelir bendi yıkar.
Öyle bir yâr sevdim ki
Dost bakar, düşman bakar.

Ay doğar cevzilere,
Dağlara, denizlere..
Adam meyil verir mi
Dinsiz imansızlara?..

Ay doğar dal uoundan,
Yıldızların içinden..
Kız, tek beni assınlar,
Bir tel yolla saçından.

Ay doğar yarım sini
Kim almas yarısını..
Yâr koynuna doldurmuş
Narların irisini.

Ay doğar yarım elma..
Yarım hayale dalma..
Ya seninim, ya değil;
El sözüne kapılma.

Ay doğar yarım yarım..
Kaymağa bal koyarım..
Su uyur, el uyumaz;
Görürler bizi, yarım..

Ay buluta sarıldı
Ortasından yarıldı..
Bilmem ki ne söyledim
Yarım bana darıldı.

Ayin etrafı harman..
Dağda okunmaz ferhan..
Doktor bana neylesin
Yârdır yarama derman.

SİMDİYE KADAR
Derlenmemiş Konya Mânileri[*]

- II -

Toplıyan: Zafer ÖNDER

Alaca - Höyük

Türk Tarih Kurumu yayınlarından VII. Seri - No. 21, Anadolu'nun Etnografya ve Folkloruna Malzeme, I, Alaca - Höyük, isimle neşredilen eser, Ankara Etnografya Müzesi Müdürü Dr. Hamit Zübeyr Koşay tarafından yazılmıştır.

Eser, Türk Tarih Kurumu Basımevinde zarif bir şekilde basılmıştır. 17 x 24 ebadındadır. 106 sayfa, 38 tablodan müteşekkildir. Metinler, türkçe ve almanca olarak yazılmıştır. Sayın Hamit Zübeyr Koşayın hafriyat için gittiği Alaca - Höyük'te kaldığı zaman zarfında tesbit ettiği maddi ve mânevî folklor malzemesini tesbit etmektedir. Metinler dışında 38 tabloda 233 resim verilmekte ve bunların da numaralanmış bir şekilde ne oldukları, ne işe yaradıkları türkçe - almanca olarak izah edilmektedir.

Eser şu bölümlerden müteşekkildir: Önsöz, istatistik, insan, ayıcılık, çobanlık, hayvan hastalıkları, rençberlik, bağcılık, zeneat, mesken, gıda, yemek saatleri, elbise, doğum, diş hediği, çocukları ne gibi sözlerle severler, sünet düğünü, Höyükte düğün, ölüm, ölüm üzerine dağınık notlar, su selâsi, bir ağıt örneği, iyi dualar, ilençler, öğütler, and içme, Höyüklü kız-

ların bulgur taşında söyledikleri türküler.

Anadolu'nun Etnografya ve Folkloruna Malzeme, I, Alaca - Höyük'ü, her münevverin kitaplığında bulunması lazım gelen bir eser olarak, okuyucularımıza ve meslektaşlarımıza hararetle tavsiye ederiz. Basan ve dağıtan: Türk Tarih Kurumu, Fıatı 550 kuruş.

ERZURUMLU EMRAH, HAYATI VE ŞİRLERİ

1928 senesinde ilk tabı yapılmış olan bu eser, bu defa tekrar basılmıştır. Bu ikinci baskıya ilk baskıda olmayan bir çok parça ilâve edilmiştir. Kitabın ikinci baskısında Eflâtan Cem Güney'le birlikte, değerli masal babamızın merhum oğlu Çetin Eflâtan Güney de mesgul olmuştur. Eserin başındaki önsözde kitabın ilk neşri vesilesile yazılanlar da bir araya toplanmıştır.

114 sayfadan mürekkep olan Erzurumlu Emrah, Hayatı ve Şiirleri bu defa İstanbul'da Maarif Kitabevi tarafından bastırılmış, 100 kuruş fiatla satışa çıkarılmıştır. Okuyucularımıza tavsiye ederiz.

URFA FOLKLORUNDAN BİR DEMET

Mithat Atakurt tarafından yazılan eser, Urfanın inanışları, gelenekleri, adı, Nemrut dağı ve tahtı, halkın kasabaya gelişi, Karakoyun deresi, Hazreti İsanın mençili, fallar, lokma yedirerek hırsız bulmak, dalak kesmek, nazar, kırk, çiğköfte, mâniler, çocuk oyunları ve bunlarla ilgili türküler, tekerlemeler, ata sözleri, tâbirler, bilmecefer başlıklı kısımlara ayrılmıştır. 80 sayfa, 125 kuruştur. Israrlı bir çalışmanın meyvesi olan bu değerli eseri okuyucularımıza tavsiye ederiz. Muharririn şu adresinden temin edilir: Mithat Atakurt, Teknik Öğretmen Okulu kütüphanesi memuru, Ankara.

TÜRKÇE - İNGİLİZCE

Şi've misalleri gösteren sözlük

Ve Distinoary of Turkish - English Proverbial Idioms with Interpretations ismini taşıyan eser, Türkçe ve İngilizce öğrenmek isteyenler için hazırlanmıştır. Bize göre eserin enteresan tarafı, eseri yazan K. Haig'in metodunda Türkçe olarak yalnız Türk ata sözlerini kullanmasıdır. Bu suretle ele alınan ata sözlerimizin sayısı 2250 yi bulmaktadır. Kitabın başında eserin müellifinin önsözünden başka Malcolm

- 27 -

Köprüden geçemedim
Soğuk su içemedim
Bir türlü güzel yâre
Derdimi açamadım.

- 28 -

Ay doğar alınmaz mı?
Bana yâr bulunmaz mı?
Yâr aşkına ötürsem
Cenazem kılınmaz mı?

- 29 -

Bahçede narsız oldum
Vallahî arsız oldum
Yârim benden geçince
Dünyada yârsız oldum.

- 30 -

Allı basmam var benim
Kollarıma dar benim
Şu Konyanın içinde
Orta boylu yâr benim.

- 31 -

Şu Sille'nin kızları
Sürmelidir gözleri
Yaradan bir yaratmış
Aydan beyaz yüzleri.

- 32 -

Ben bir altın fenerim
Yana yana dönerim
Kadir kıymat bilmedim
Geneliğime yanarım

- 33 -

Ben bir altın cezveyim
Yâr koynunda hazınayım
Bulun gelin yârim
Boynum eğri gzmeyim.

- 34 -

Sırma cepken mavıdan
Yâr göynümü avudan
Yârim gitti gideli
Kur'ulmadım ağ'ıdan

- 35 -

Mani bilirim altmış
Bala zencefil katmış
Bana varacak kızın
Yanağı bala batmış

- 36 -

Eriyip direm oldum
Bir Aşık Kerem oldum

Yârim gurûete gittil

Dertlendim, verem oldum
— 37 —

Gel beri alısaltım
Çayır (1) da buluşalım,
Sen benimsin, ben senin
Anlaşıp bilmişim.

- 38 -

Ben bir tavıs kuşuyum
Yâr boyunda poşuyum
Alın gelin yârim
Hem çalıp hem coşuyum.

- 39 -

Maviliye dargınım
Yeşilliye sargınım
Eller ne derse desin
Ben güzele vurgunum.

- 40 -

İncim var direm direm
Dizerim birem birem
Dimesi birşey değil
Yâr beni etti verem.

- 41 -

Mengenenin bağları (2)
Kochisarın yağları
Sen orada ben burda...
Yıkalım şu dağları!

- 42 -

Sedirler'de gör beni (3),
Al bohçaya dür beni,
Bırlamazsan sevdiğim,
Güzellere sor beni.

- 43 -

Ben seni bilesiye
Severim ölesiye,
Bekle beni fadimem
Askerden gelesiye

- 44 -

Sırma dikişli yârim
Mahsun bakışlı yârim
Acı benim halime
Yürek yakışlı yârim.

- 45 -

Nazlıdır benim yârim
Oturmuş dokur kelim
Aylar yıllar çekerim
Necedir benim halim.

- 46 -

Sillenin (4) havuzları
Serin olur yazları
Dillere destan olmuş
Güzellikte kızları

- 47 -

Pengrede al perde
Ararım yârim nerde
Hekimisen gel bura
Var mı çaren bu derde?

- 48 -

Al yaka mavi yaka
Tevekel oldum hakka
İki gözüüm dört oldu
Yollara baka baka.

- 49 -

Birem birem ör beni
Al bohçaya dür beni
Fazla bekletme yârim
Sadırlarda gör beni

- 50 -

Tabakam tütün dolu
Kapanmış yârin yolu
Bana Ayşem yetişir
İstemem para pulu

- 51 -

Elim elimde değil,
Kılıç belimde değil
Yâre gitmek istedim
Hüküm elimde değil.

- 52 -

Çayda kumlar kaynaşır
Suda balık oynaşır
Sokakta sesin duysam
Evd e dilim dolaşır.

(*) Birinci yazı TFA sayı:

6, sayfa: 94 de

(1) Çayır: Konyada bir semt.

(2) Mengene: Konyada başları ile meşhur bir semt.

(3) Sedirler: (Sadırlar) Konyada böreği meşhur olan bir mahalle.

(4) Sille: Konya civarında bir buçuk.

VEBAL GÖRÜNÜR

Kız gül açmış yanagında,

Gözüme al al görünür.

Arı gezmiş dudagında,

Petek petek bal görünür.

Ceylân gibi ürküp kaçma,

Gönlüme ateşler sağma,

Yaşmağın yüzünden açma,

Gerdeninde hal görünür.

Rastık çekmişin kasına,

Şüphem kalmadı yaşına,

Bir iş mi geldi başına,

Sende başka hal görünür

Gider isen güle güle,

Derler «gönülden gönüle»

Her vakit olmazsa bile,

Ara sıra yol görünür..

Kendin güzel aşkın acı,

Kız durma öyle yabanc,

Seni sevmez ise RACİ

Boynuna vebal görünür..

Raci DAMACI

Kırım Atasözleri

- II -

Tophyan: Mustafa BERKE

Akıllıya bakıp, akılsız da akıl dâvasına kışırılmış

Akıllıya para ne lâzım, akılsıza para ne lâzım. (7)

Akıllıya söylersen dinler de bulur. Akılsıza söylersen, kah kaha (=kahkahayla) güler.

Akılsız kafanın derdini, ayakları çeker.

Akılsız dostun olacağına, akıllı düşmanın olsun.

Akil yaşta değil, baştadır.

Akıntıya kürek çekilmez.

Akırzaman balası alaşa (=canlı, ele avuca sığmaz) tuvar, (=doğar), itere taşlasan (=yatılmaz bıraksan), çarşıya turar (=yaramazlık yapar, tek durmaz), tuvarıp (=serbest) taşlasan, üzerine çapar (=atlar, hücum eder).

Ak köpeğin pamuğa zararı vardır.

Aklındaki dilinde bulunan adamın vay ba-

Burr'un da bir mukaddemesi yer almıştır.

Eser 234 sayfa, 3 liradır. İstanbulda başlıca kitapçılarda bulunur.

BİR KÖYDEN BİR İNSAN

Bu toprağın vefalı şairlerinden biri olan İbrahim Zeki Burdurulu, Kıbrıs Türk Lisesine öğretmen tayin edilip gitmeden altıncı eseri olan: «Bir Köyden Bir İnsan» isimli şiir kitabını neşretmiştir. Şair, bu son eseri için: «Bu destanımsı kitapta bütün deyişler, adını «Toprak Ana» koyduğum kadının ağzından, onun dünya görüşünün ne olduğunu ortaya koyabilmek isteğiyle yazılmıştır.» diyor. 80 sayfaya sığdırdığı destan ve koşmalarında bu toprağın insanlarını dile getiriyor.

Eser 100 kuruş fiatla satışa çıkarılmıştır. Aydınlarmıza tavsiye ederiz.

MİLLİ MÜCADELEDE İSTANBUL MİTINGLERİ

Kemal Arıburnu tarafından yazılan eser, 72 sayfa içinde bir önsözden sonra Millî Mücadele yılları zarfında İstanbulda yapılan mitingleri, tarih sırasına göre vermekte ve her mitingde söylenen nutukları metin halinde tesbit etmektedir. Bu eserle, Millî Mücadelenin tarihini yazacaklar için büyük bir yardımda bulunulmuştur.

100 kuruş fiatla satışa çıkarılan eser, muharririnin şu adresinden temin edilebilir: Kemal Arıburnu, İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Umum Müdürlüğünde, Ankara. Okuyucularımıza tavsiye ederiz.

şına.

Akmasa da tamlar.

Aksak akıl, taz (=kel) pakıl (=hain), ille sokurdan (=körden) sakın.

Aksak karga aldın (=hızlı, tez) uçar.

Akşamın işini, sabaha kaldırma (=bırakma)

«Akşam soyun, sabah giyin, buna insan mı dayanır?» Çobanı evlendirmişler, böyle demiş.

Akşam yatmaya bilmez, sabah kalkmaya bilmez, iş verirken yapmaya bilmez.

Al abdestini, ver papuçumu.

Alacağın yerine, taş al.

Alacağına şahin, vereceğine karga.

Alaca kargada, alacağın olsun.

Alacakla verecek ödemez (=ödenmez).

Alacak zorbalıkla alınmaz.

Alçak eşeğe her kim (=herkes) biner.

Alçak adam günde kırk kere rezil olur, kırk kere vezir olur.

Älemge (=äleme) söyleyen şaşar, komşuya söylersen koşar (8).

Alan alanın, kaçan kaçanın.

Aldığın malın başı, pazara bakmalı.

Älemin üç, beş yâri olsa, bana bir dane yeter.

Halep andaise, arşını buradadır.

Älim oğlu Älim olması âdettir, cahil oğlu Älim olması aceptir.

Alınmayan kale olmaz.

Alışırın kaltaçık. (9)

Alışmışla kudurmuş ikisi birdir.

Alışmış kudurmuştan beterdir.

Alışveriş miskalla, dostluk batmanla.

Alı alına, moru morına.

Alışmayan abdest tutmaz.

Al külleyi, ver takkeyi.

Allah beterinden saklaşın.

Allaha can borcundan başka, borcum yoktur.

Allaha can vereceksin.

Allah da kazananı sever.

«Allah» diyen aç kalmaz.

Allah gününü kapiya kaparsa, para kapiya açar. (10)

Allah kimseye evlâd acısı vermesin.

Allah kimseye zeval vermesin.

Allah insanın malını alacak olsa başta akılnı alır, sonra malını.

Allah ne verirse, yatana versin.

Allah her para verdiğiğine akıl, akıl verdi-

Çırpıcı Baba

Yazan: Muzaffer BATUR

T. H. B. D. Azası

(Bu masal Bileciğin Gölpazarı kazasında Hesna abladan aynen yazılmıştır.)

Vaktile bir Çırpıcı Baba varmış, üç de gızı varmış, büyümüşler, yetişmişler, fakir diye kim seiler alınamış. Bir gün olmuş, Çırpıcı Baba dağdan çırpıyla geliyormuş, «Öf nedir felek gâtin bana!» diye şikâyetle bulunup feleğe kahrederek ağlarken o esnada seyhata gıran Padişah, Çırpıcı Babaya rastlamış; «Se-lâmünaleyküm» diyerek karşısına dikilmiş. «Baba nen var, nen yok» demiş. Çırpıcı Baba da: «3 kızım var, onlara bakmak için aha bu çırpıyı getiriyorum; onları besliyorum» demiş.

Padişah ta «Sen beni bildin mi? Ben Padişahım, üç kız istiyorum, kız oğlan kız olacak ve 6 aylık gebe olacak, bulursan bulursun, bulamazsan kırk günecek boynunu cellâda vereceğim» deyince, adam korkuyla evine gitmiş, başlamış ağlamağa. Bu esnada en büyük gızı gelmiş, «Ne ağlarsın baba?» demiş. Çırpıcı Baba da padişahın dediklerini aynen söylemiş.

gine para nasip etmemiş.

Allaha sağ gözünü, sol gözüne muhtaç etmesin.

Allah şaşmışa zeval vermesin.

Allahın verdiği canı, Allah alır.

Alma alı, sat yazı, besle kır, bin toruya.

Alma (=elma) direği dibine, alma düşer.

Alma direktan uzak düşmez.

Almak değil miradım, aylandırmak (=oyalamak)

Almak ta şeriat, ayırmak ta.

Almanın güzelini kurt aşar (=yer).

Almıyacak, yarı fiatını verir.

Alma piş, agzıma düş.

Alma sarıyı satma sarıyı.

Al sana kemik diş ver bana çelik diş (11).

Altı kaval, üstü şişane.

Altın kadrini, saraf bilir.

Anlıyana sivrisinek nazdır, anlamıyana da zurna azdır.

Ana sütü ile giren, dana sütü ile girmez.

Anne beraber, hoca beraber.

Annemden emdiğim süt, burnumdan geldi.

Annem güzel sen çirkin, ne yazık ki hindî doğdun.

Annem yağmaya giderse, sen bir parmak vurup kal.

Anneden geçilir, yârden geçilmez.

Kızı öfkelenerek «Ben de; bizi gocaya istiyorlar sanmışım» diyerek babasını azarlamış. Sonra ortanca kız babasının halini sormuş; ona da padişahın söylediklerini tekrar edince, ortanca kız da büyük ablası gibi kızmış. Nihayet küçük kız gelmiş, o da sormuş: «Ne ağlarsın baba?» demiş. «Öteki ablaların ne yaptı ki, sen yapacaksın» demiş. Küçük kız, ısrar ederek: «İlle bana da söyle, neyin var, ne oldu ki böyle iki gözün iki çeşme ağlarsın» demiş. Nihayet küçük kızın ısrarlarına dayanamıyarak padişahın dediklerini söylemiş: «Üç kız istiyor, üçü de kız oğlan kız, altı aylık gebe olacak» demiş.

Küçük kız: «İlahi baba, düşündüğün şeye de bak! Bundan kolay ne var, ne istediğini biliyorum. 40 gün tamamlanınca Padişaha: (İsteddiğin üç gızı buldum) de!» demiş. Çırpıcı Baba 40 gün tamamlanınca padişaha demiş. O da:

Annen ihtiyarladıkça, kapiya kilid gerekmez. Baban ihtiyarladıkça, azbara (=bahçe) köpek gerekmez.

Annene katmayan (=sulanan) kadı olsa, kime şikâyet edebilirsin?

Annesini gör de, kızını al.

Aprelin onuna, tuvar (=inek ve öküz sürüsü) biner yoluna.

Aprel apıştı, tuvar ota yapıştı.

Araba kırıldıkça, yol gösteren çok olur.

Arabanın yırı (gürültüsü) nafiledir.

Arabanın öğü nereden giderse, gerisi de oradan gider.

Arandan (ahırdan) gelen, borana. (12)

(7) (Akıllının paraya ihtiyacı yoktur, kendi kazanır; akılsızın ihtiyacı yoktur, ne yaparsın?)

(8) (Felâketini äleme söyleyen şaşar, vah vah der, komşuna söyleyen, koşar yardım eder)

(9) Kolt = kılıç kır (Alışırın koltcaık = Rahat durmuyor, iki yana yalpa vuruyorsun, zamanla sen de asıldığın yere alışırın).

(10) = Allah bir kapiyı kaparsa para başka kapı açar.

(11) Bu söz, çocukların diş düştüğü zaman dama atarken söylenir.

(12) = Haydan gelen huya gider.

al getir de göreyim demiş. Çırpıcı Baba eve gelir, kızlarına söyler; İkkin büyük gızla ortanca gız günek istemezler. Küçük gız onları kandırır ve ne isteyeceklerini öğretir.

Büyük gıza; «Padışah canım ne istiyor derse «Portakal» istiyor dersin; ortanca gıza da «Limon» istiyor diye cevap verirsin, demiş.

Nihayet Padışahın sarayına giderler. Padışahın karşısına çıkınca; büyük gızı «Portakal istiyorum» deyince, onu portakal odasına kapatırlar. Ortancayı da «Limon» odasına götürürler. Sıra küçük kıza gelince Padışah sormuş:

- Gız oğlan gız mısın?
- Evet!..
- Altı aylık gebe mısın?
- Evet!
- Canım ne istiyor?
- Gara nadasta balık; bal mumundan şiş kebabı istiyorum.
- Hiç bu dediklerin: «Gara nadasta balık, balmumundan şiş kebabı olur mu?
- A padışahım! Gız oğlan gız 6 aylık gebe olur mu hiç?

Diyerek Padışahı utandırmış. Kızın zekasına hayran olan Padışah, kıızı kendine nikâh etmiş, kızın ablalarını da vezirlerine vermiş. Böylece Çırpıcı Baba da gızlarını satınca (Mu-

hitte hâlâ satma tâbiri kullanılıyor) çırpıcı şımaktan kurtulmuş. Allaha şükrederek yağmağâ bakmış.

Padışah karısına tenbihte bulunarak: «Akımlı kimseye vermiyeceksin!» demiş. Gülden bir gün Padışah gene gezmeğe çarşıya çıkmış, bir kuyumcuya uğramış: «Altın bir tepçinde altından tavuklar yem yesin; sana gün mühlet veriyorum, yaparsan yaparsın, yapamazsan boynunu cellâda vurdururum» demiş. Bunun üzerine kuyumcu başlamış düşünmek. «Hadi tavukları yaparım, ama canımı nasıl vereyim, can vermek Haktâalâya vergidir.» diye düşünürken bu esnada Çırpıcı Baba kuyumcunun dükkânına çıkagelmış. Hoş beşden sonra kuyumcu derdini söyleyince; Çırpıcı Baba «Benim çok akıllı bir kızım var, senin derdini ancak o çare bulur» demiş. Kızına giderek ziyeti anlatmış. Kızı da babasına demiş: «Kuyumcuya git, tavukları yapsın getirsin, padışaha versin; fiyatını sorduğu zaman da «Pari istemem, göğe direk, denize kapak ister desin diyerek akıl vermiş.

Kuyumcu da tavukları Padışaha getirince kızın verdiği öğüdü tekrarlamış. Bu sözler üzerine gazaba gelerek: «Mutlaka sana bunu öğreten var; hiç göğe direk, denize kapak olur mu?» deyince, kuyumcu da: «Altından tavuk yapılır, ama can verilir mi hiç!» diye padışahı mahcup etmiş.

Akıl vereni başlamış aramıya. Neticede Çırpıcı Babanın küçük kıızı, yani kendi karısını bulduğunu anlayınca; karısına: «En kıymetli neyin varsa al, çık git buradan, gözüm görmesin» demiş. Karısı da: «Peki» demiş. Gece olunca Padışaha Bengilik içirmiş, Padışah sarhoş olmuş, derin bir uykuya dalmış, sızmış kalmış. Karısı hemen sarayın kaptanlarına haber göndermiş, gemiyi hazırlamış; yiyecek erzak eşyaları gemiye yükletmiş. Yatakla beraber Padışah ve karısı da gemiye yerleşmişler; denize açılmışlar. Epeyce bir zaman gittikten sonra denizin serinliğiyle padışah uyanmış ve ayılmış: «Ne oldu karıcığım, gece yarısı deniz ortasında bu ne hal?» diye sormuş. Karısı da: «Söydememiş mi idin, en kıymetli neyin varsa da git diye. Ben de sarayda senden kıymetli bir şey bulamadım, seni alıp götürüyorum.» demiş. Bunun üzerine karısını affedip, kimseye bir daha akıl vermemesini tenbih ederek söz almış ve saraya dönmüşler. Mesut ve Bahadır tiyar yazmışlar.

K I G I

Yazar: M. Sadık YIGİTBAŞ

Millî Eğitim Bakanlığı Tetkik Komisyonu tarafından incelenerek kabul edildiği gibi memleketimizin ilmi ve fikir adamlarının da takdirlerine mazhar olmuş 420 büyük sahit ve yüzden fazla resmi muhlevi orijinal bir eserdir.

Beş lira mukabilinde kitabı muhtelifinden, temin etmek mümkündür.

Adres: M. Sadık Yigıtbaş, D. D. Y.

Diş Hekimi - AFYON

500 Yemek ve Tatlı Reçetesi

Yazar:

Bahri ÖZDENİZ

Bu eser, ağızlarının tadlarını ve midederinin kıymetini bilenlerle yemek pişirmek sanatını öğretmek isteyen ev kadınlarının en yakın dostudur.

Mat: 350 kuruş

Basan:

Osmân Kartal

İKBAL KİTABEVİ

DERGİNİZİN SATIŞ YERLERİ

İstanbulda, Beyoğlunda: Saray, Köprüde: Kemal Sabahide: İktal ve İrfan, Beyazıtta: Faik Akgün, Şehzadebağında: Nur Kitabevleriyle Çaga-loğlunda: Eminönü Halkevi karşısında; Niyazi, fırın yanında Ahmet, Çarşıkapıda Azak sinemasına dönülecek köşede Mustafa Şeyhoğlunda bulunur. Ayrıca İzmirde Tilkilikte Cerrahoğlu, Konyada Yeni, Ankarada Berkalp Kitabevi ve durak bayilerinde satılır.

* Birinci cilt kapaklarımız 150 kuruş Hadla satışa çıkarılmıştır. İsteyenler derginizin adresinden temin edebilirler. Posta ücretlerine % 400 zam yapıldığı için İstanbul hariçinden telepte buluşmalar postas paranz ile birlikte bir kapak bedeli olarak 200 kuruş göndermelidir.

* 1-24 sayılık 1 inci cildimiz, posta ücreti dahil 700 kuruştur. Adresinizden temin edilir.

Türk Folklor Araştırmaları

Senelik abonesi 300, altı aylık abonesi 150 kuruştur. Türd dışı senelik abone 2 dolardır.

Adres değıştirmeler birbiri şart ve ücreti tâbi değıldir.

Basılmayan yazılar talep vaktünde inde edilir.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi sokak, No. 17 - İstanbul

Diş ve basar: M. SİRALAR Matbaası

KIŞLADAN MEKTUP

Özleyorum seni ak saçlı anam,
Yaz bahar ayları göçer gelirim..
Mektubun alınca hiç dayanamam,
Vazifeden nasıl kaçar gelirim?
Ayran döğülünce, içen bulunur,
Ekin sararınca, biçen bulunur;
Vaktinde harmanı döğen bulunur,
Münasip beş-on gün seçer gelirim..
Nişanım işlemiş mendil yollamış;
Raşida kızımı erken pullamış,
Teskere almama çok gün kalmamış
Silama kollarım açar gelirim..
O koca tarlayı seller mi bastı?
Gâvur Ali kendini ne için astı?
Neyiki bu sene feleğin kası?
O kahpe feleği biçer gelirim..
Ak saçlı anacım gayri gamlanma,
El sözüne bakıp, boş yere yanma.
Fethi gitti diye gelmiyor sanma,
Teskeremiahr uçar gelirim.

Mehmet Fethi SAVASCI

TEKİRİYE İŞ BANKASI

İzmir Cad. No: 10

1951 İKRAMIYE PLANI

10 Bahçeli Ev

(Birinci ilmi daireli ve bahçeli
Aparthman)

40 tane	1.000 Liralık
40 "	500 "
100 "	250 "
250 "	100 "
500 "	50 "

Çekilişler: 1 Haziran, 24 Ağustos,
1 Kasım, 28 Aralık tarihlerinde
yapılır.

TOPTAN

UN ve PEYİNİR İhtiyaçlarınıza

İstanbulda 20669 numaralı telefona
bildiriniz.

En birinci Lüleburgaz çiftlik yağı
Edirne beyaz peynirleri ve un üzerine
toptan siparişler kabul edilir.

İstanbul toptan sipariş adresi:

BANDIRMA - TRAKYA PAZARI

Eminönü Balıkpazarı, Taşçılar, Ke-
merli sokak No. 2 - Telefon: 20669

AYRICA

Lüleburgaz İslâm - Naci fabrikası
tarafından en güzel içme menaba su-
yundan üretilen buhar, gayet
sıhhi ve temizdir. Siparişler zamanın-
da yerine getirilir.

T. C.

Ziraat Bankası

SERMAYESİ: 300.000.000 T.L.

Yurd içinde 366 Şube ve Ajansı, Dünyanın her tarafında
Muhabirleri vardır.

Bu Yıl Vadeciz Tasarruf Hesapları İçin
3 ÇEKİLİŞTE: 8 EV, 2 TRAKTÖR
Ayrıca Dolgun Para İkrariyeleri
Her 150 liraya bir kur'a numarası

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK
KÜLTÜRÜ BELGELERİ DERGİSİ

Kasım 1951

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Halk Elbiseleri Sergisi ve Türk Sanatı Prof. Dr. Albert GABRIEL
Halkbilgisi D. ne Ait Hâtıralar: II İlk Çalışmalar M. Halit BAYRI
Zilede Doğum ve Âdetleri Cahit ÖZTELLİ
Saz Şairleri: Karamanlı Gufrani Mehmet ÖNDER
Konyada Ocaklar, Irvasalar, Tekkeler Afif EVREN
Türkülerimiz: Bizde Dağ-Taş, Kurt-Kuş Konuşur ... Behçet K. ÇAĞLAR
Kitaplar Arasında: Folklor Elkitabı T.F.A.
Acı Bir Ölüm: Ali Huzuri Coşkun'u Kaybettik Mustafa ÇALDAĞ
Aşık Ömer'in Yeni Şiirleri Hikmet DİZDAROĞLU
Efsaneler: Erzurum'da Çifte Minareler Efsanesi Ziya Nur TÜKEK
Makedonya Yürük Folkloru İbrahim GÖKÇEN

Şiirler: Kara Günümüz, Raci DAMACI — Erenler Bezmi, YOLCU —
Ey Zalim Güzel, İhsan HİNÇER

Sayı : 28

Kuruş : 25

AHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER